

İNSAN HAKLARI SAVUNUCULUĞU
VE
İHD'YE YÖNELİK BASKILAR
RAPORU

(6 Temmuz 2022)

İnsan Hakları Derneği

İnsan Hakları Savunuculuğu ve İHD'ye Yönelik Baskılar Raporu¹

(Bilgi Notu)

Türkiye’de son 10 yıllık dönemde, hak ve özgürlükleri çeşitli baskı araçları ile kısıtlayan bir ortamın şiddetini günden güne artırarak tüm toplumsal kesimlere kendisini dayatmasında yaşanan üç kırılma anı etkili olmuştur. Bunlardan ilki 28 Mayıs 2013 tarihinde başlayan İstanbul Taksim Gezi Parkı Protestoları² olmuştur. Bu eylemler, bir siyasi partiye veya yapıya ait olmayan ve kendiliğinden gelişmiş, toplumun yok sayılan, özgürlükleri kısıtlanan, yaşam hakkına müdahale edilen, kentine, çevre sorunlarına duyarlı tüm kesimlerinin geçmişten kaynaklanan tüm mağduriyetler toplamının sokağa yansımından oluşan bir eylemler toplamıdır. Toplumsal tepkiler, yıllardır devletin, siyasal iktidarların insanlık onuruna yönelik müdahalelerine karşı ortak tepkinin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Yaklaşık 3 ay süren Gezi Parkı Protestoları sonrasında hükümet, başta barışçıl toplantı ve gösteri özgürlüğü olmak üzere pek çok hakkın kullanımına kısıtlamalar getirmiştir. Hükümetin “darbe girişimi” olarak etiketleyerek tüm sorumluluğunu protestoculara yıkmaya çalışmasının neticesi de kamuoyunda “Gezi Davası” olarak bilinen ve hukuki hiçbir dayanağı olmayan dava olmuştur. Gezi Parkı Protestoları ile ilgili açılan diğer davalarda olduğu gibi bu davada da aralarında insan hakları örgütlerinin de olduğu pek sivil toplum örgütü doğrudan ya da dolaylı olarak hedef alınmıştır.

Gezi Parkı Protestoları sonrasında toplumsal dinamiklerde yaşanan değişiklikler sonunda 7 Haziran 2015 tarihinde yapılan genel seçimlerde Türkiye’yi yöneten koalisyon geriletilmiş; ancak, seçimlerin yenilenmesi ile sonuçlanacak bir başka süreç başlamıştır. Böylelikle seçim sonuçlarının hükümet edenlerce yok sayılabilmesi gerçeği ile yüz yüze kalınmış, Türkiye siyaset ve demokrasi hayatında önemli bir eşik olan ikinci kırılma noktasını giden yolun taşları döşenmeye başlanmıştır. 24 Temmuz 2015 tarihinde Türkiye’nin en önemli sorunu olan “Kürt Sorununun” demokratik yollarla çözülmesi için 2013 yılında başlayan süreç sona erdirilmiştir. Çatışma ortamının başlaması ikinci kırılma noktasına işaret etmektedir. Barış masasının devrilmesinin sonuçları oldukça yıkıcı olmuş, özellikle sokağa çıkma yasakları boyunca ağır insan hakları ihlalleri yaşanmış ve bu durum farklı örgütlerce belgelenmiştir.

---

¹ Bu bilgi notu 13 Nisan 2020 tarihinde yayınladığımız İnsan Hakları Savunuculuğu ve İHD’ye Baskılar Özel Raporu’nun devamı niteliğindedir. Detaylı bilgi için bkz: İHD, İnsan Hakları Savunuculuğu ve İHD’ye Baskılar Raporu, 2020, erişim: https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2020/04/20200413_IHDIHSBaskilarOzelRaporu.pdf.

² Detaylı bilgi için bkz; İnsan Hakları Derneği, Gezi Parkı Direnişi ve Sonrasında Yaşananlara İlişkin Değerlendirme Raporu, 2013, erişim: <https://www.ihd.org.tr/gezi-park-direnii-ve-sonrasnda-yaananlara-likin-deerlendirme-raporu/>.

Kurumlarca hazırlanan raporların kamuoyu ile paylaşılmasını takiben Cumhurbaşkanı Erdoğan, 7 Nisan 2016 tarihinde Polis Teşkilatı Kuruluşu'nun 171'inci yıldönümü dolayısıyla yaptığı konuşmasında, "Bu raporları yayımlayanların üzerine gidilmesi lazım. Neyin raporunu yayınlıyorsun" diyerek, insan hakları örgütlerini hedef göstermiştir.

Ancak bu süreç yaşanırken Türkiye üçüncü kırılma noktasına gelmiştir: 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi. Hemen arkasından ilan edilen OHAL, siyasi iktidarın elinde sivil toplum örgütlerine karşı oldukça kullanışlı bir araca dönüşmüştür. OHAL devam ederken 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan anayasa referandumuyla yeni bir hükümet etme düzeninin fiilen başlaması ile otoriter bir tek adam rejimine geçilmiş, güçler ayrılığı ilkesi rafa kaldırılmış, denge ve denetleme mekanizmaları işlevsizleştirilmiştir. Her ne kadar OHAL 19 Temmuz 2018 tarihinde kaldırılmış olsa da 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile OHAL uygulamaları kalıcı hale getirilmiştir. 2020 yılının mart ayında başlayan Covid-19 Pandemisi ile birlikte de çeşitli idari tedbirler adı altında Türkiye, yasaklama tedbirleri ile yönetilmiştir.

Türkiye, özellikle cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile gün geçtikçe hukuk devleti ilkesinden uzaklaşmaktadır. Bu sistemde, Anayasal yapı yürütme, yasama ve yargı arasında sağlam ve etkin bir güçler ayrılığı sağlanmadan, yetkiler Cumhurbaşkanlığı düzeyinde merkezileştirilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Türkiye'deki ikinci büyük muhalefet partisi olan Halkların Demokratik Partisi'ni (HDP) kapatmaya yönelik iddianamesini kabul etmesi de dâhil olmak üzere, muhalefet partilerinin hedef alınması devam etmiştir ve bu da siyasi çoğulculuğun zayıflamasına katkıda bulunmuştur.³ Yine bu sistemde yargı bağımsızlığı, sadece bir Anayasa maddesi olarak kalmaktadır. Hakimlerin bağımsızlığının uğradığı erozyonun, kendilerine öngörülen teminatların dışında meslekten çıkarma ve mesleğe alımlar gibi doğrudan doğruya bağımsızlığa etki eden adımların yanı sıra, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Türkiye ile ilgili verdiği birçok kararda, yargının siyasi menfaatlere yönelik artan tarafgir tutumuna işaret etmektedir.⁴

Evrensel hukuk ve insan haklarından bu kadar uzaklaşıldığı bir hükümet sisteminde, ifade ve örgütlenme özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı Türkiye'nin kendi Anayasası ve taraf olduğu uluslararası sözleşmeleri ihlal edecek bir şekilde sınırlandırılmakta, bu haklar sadece hükümetin "makul" kabul ettiği kişi veya kurumlara tanınmaktadır. Muhalif politikacıların, gazetecilerin, hak savunucularının ve hükümet politikalarını eleştiren herkesin ifade özgürlükleri sürekli bir saldırı altına alınmakta, bu özgürlüklerini kullanmak isteyenler hakkında çeşitli nedenlerle davalar açılmaktadır. İfade özgürlüğünün daraltılması nedeniyle örgütlenme özgürlüğü de ciddi bir şekilde kısıtlanmakta, muhalif görüşlerin dile getirilmesinin etkisizleştirildiği bir ortam yaratılmaktadır.

³Avrupa Komisyonu, 2021 Türkiye Raporu, Strazburg, 2021, s.3, erişim: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/turkey-report-2021_en.

⁴ MIJATOVIC, Dunja, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri 1-5 Temmuz 2019 Türkiye Ziyaretini Mütakip Rapor, Strazburg, 2019, s.4, erişim: <https://rm.coe.int/avrupa-konseyi-insan-haklari-komiseri-dunja-mijatovic-1-5-temmuz-2019-/16809c5187>.

Türkiye’de insan hakları savunucularının karşı karşıya olduğu en büyük sorun, onları hukuka uygun ve meşru faaliyetleri nedeniyle hedef alan yaygın yargısal işlemler ve ceza davaları örüntüsüdür. Türkiye’de savcılar, yürüttükleri meşru faaliyetlerden ötürü insan hakları savunucularına karşı asılsız suç isnatları yöneltmekte tereddüt etmemektedirler. İnsan hakları savunucularını ilgilendiren davalar kaygı verici bir şekilde, “meşru bir biçimde hükümetin görüşleri ve politikalarını sorgulayan insanları susturma örüntüsü” sergilemektedir.⁵ Türkiye’de hükümet, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nu (TMK), özgürlükleri ve hakları kısmen veya tamamen kısıtlamak ve insan hakları savunucularının sesini bastırmak için kullanmaktadır. TMK’da terörizm ve terör suçları konusunda, toplanma, ifade ve düşünce özgürlüklerine karşı ciddi bir tehdit oluşturan muğlak ve aşırı geniş tanımlar yer almaktadır.⁶ Son olarak, sivil toplumun önde gelen isimlerinden Osman Kavala ve 7 insan hakları savunucu hakkında, 2013 yılında meydana gelen Gezi olaylarını organize ve finanse ettikleri gerekçesi ile yapılan yargılamada; Kavala hakkında “hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüs” suçlaması ile ağırlaştırılmış müebbet, diğer 7 sanık hakkında ise suçun işlenmesine yardım etmek suçlamasıyla 18 yıl hapis cezasına hükmedilmiş, Kavala dışında tutuksuz yargılanan sanıklar hakkında da tutuklama kararı verilmiştir.⁷

Türkiye'nin, özellikle Selahattin Demirtaş ve Osman Kavala davalarında, AIHM kararlarını uygulamayı reddetmesi, yargının uluslararası standartlara ve Avrupa standartlarına bağlılığına ilişkin endişeleri daha da arttırmıştır. Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesi, bu tür standartlara bağlılığının sorgulanmasına sebep olmuştur.⁸ Avrupa Parlamentosu Türkiye Raportörü Nacho Sanchez-Amor da 7 Haziran 2022 tarihinde Avrupa Parlamentosu’nda onaylanan raporunda, Türkiye’de hükümetin, AIHM’in kesin kararlarına açıkça meydan okuyarak, AB üyelik sürecini yeniden başlatma çabalarını kasıtlı olarak imkansızlaştırdıklarını belirtmektedir.⁹

---

⁵ MIJATOVIC, Dunja, a.g.e., s.35.

⁶ Detaylı bilgi için bkz: TÜRKDOĞAN, Öztürk, İnsan Hakları Savunucuları Üzerinde Demir Kafes Terörle Mücadele Kanunu, İHD, 2022.

⁷ <https://www.hrw.org/tr/news/2022/04/27/turkey-life-sentence-rights-defender-osman-kavala>.

⁸ Avrupa Komisyonu, 2021 Türkiye Raporu, s.5.

⁹ Erişim: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220603IPR32136/turkey-persistently-further-from-eu-values-and-standards>.

I. İfade ve Örgütlenme Özgürlüğü

*“Türkiye’de tweet attı diye hakkında soruşturma başlatılan bir kişi yok”
(Adalet Bakanı Bekir Bozdağ, 22 Mayıs 2022)*

Genel olarak bakıldığı zaman Türkiye, Avrupa Konseyi’ne üye devletler arasında ifade özgürlüğünü en çok kısıtlayan ülke konumundadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin 1959-2021 yılları arasında verilen ihlal kararlarına ilişkin yayınladığı istatistikte¹⁰, Türkiye aleyhine ifade özgürlüğünün ihlaline ilişkin olarak yapılan toplam 1010 başvurunun 418’i ihlal kararı ile sonuçlanmıştır. Türkiye’yi 114 ihlal kararı ile Rusya Federasyonu takip etmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde Türkiye aleyhine ifade özgürlüğünün ihlaline ilişkin olarak açılmış olan davalar çoğunlukla 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu (TMK) kapsamında verilmiş olan yasadışı örgüt üyeliği ve propaganda (TCK m. 314 ile TMK 6. ve 7. Madde kapsamında)¹¹, nefret veya düşmanlığı tahrik eden ya da suçu veya suçluyu öven yazı ya da kitaplar yayınlamaktan yahut halka hitaben bu yönde mesajlar yaymak (Türk Ceza Kanunu’nun 215. ve 216. madde kapsamında); Cumhurbaşkanı’na hakaret ya da Türk milletini, Türkiye Cumhuriyeti’ni, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ni ya da devletin manevi kişiliğini, devlet kurumlarını ve silahlı kuvvetleri aşağılamak ve alenen karalamak (Türk Ceza Kanunu’nun 299. ve 301. Maddeleri kapsamında), Türk Ceza Kanununun (TCK) Şeref Karşı Suçlar başlığı altında düzenlenen (TCK 125-131. maddeleri kapsamında) suçlar nedeniyle verilen mahkumiyet kararları ile ilgilidir.¹²

Adalet Bakanlığı’nın 2020 yılı istatistiklerine göre¹³;

Soruşturmalar:

Kanun	Madde	KYOK ¹⁴	Açılan Kamu Davası	Diğer Kararlar	Toplam Soruşturma
3713 TMK	6-7	7030	6551	12644	26225
TCK	314	82642	33354	92837	208833
TCK	215	800	555	784	2139
TCK	216	10906	2064	7740	20710
TCK	299	9166	7790	14341	31297

¹⁰ https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2021_ENG.pdf.

¹¹ 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında açılan soruşturma ve kovuşturmalar, bu kanunun 6. ve 7. Maddesinde tanımlanan suçlar için açılan dosyalardır.

¹² AKDENİZ, Yaman/ALTIPARMAK, Kerem, Türkiye’de Can Çekişen İfade Özgürlüğü: OHAL’de Yazarlar, Yayıncılar ve Akademisyenlerle İlgili Hak İhlalleri, s.4, erişim: https://ifade.org.tr/reports/IFOD_Turkey_Freedom_of_Expression_in_Jeop.

¹³ Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2020, erişim: https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1692021162011adalet_ist-2020.pdf.

¹⁴ Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar.

TCK	301	6678	819	5039	12536
TCK	125	538847	348822	68853	946522

Kovuşturmalar:

Kanun	Madde	Mahkûmiyet	Beraat	Toplam Dava
3713 TMK	6-7	4179	3384	14443
TCK	314	44204	16516	54906
TCK	215	69	313	687
TCK	216	317	899	2058
TCK	299	3325	1335	8769
TCK	301	268	126	791
TCK	125	48911	41078	219857

Adalet Bakanlığı, 2020 yılı istatistiklerinde Türk Ceza Kanunu ile Özel Kanunlarda tanımlanan suçlar kapsamında açılan soruşturma ve kovuşturmalar ile ilgili ayrı ayrı veri paylaşmıştır. Ancak 2021 yılı istatistiklerinde, isnat edilen suç türü başlığı altında düzenlenen maddelere ilişkin veriler, madde özelinde değil, toplu şekilde verilmiştir. Bu nedenle, ifade özgürlüğünün ihlaline neden olan soruşturma ve kovuşturma verilerine sağlıklı ulaşım mümkün olmamaktadır.

Adalet Bakanlığı'nın 2021 yılı istatistiklerine göre¹⁵;

Soruşturmalar:

Kanun	Madde	KYOK¹⁶	Açılan Kamu Davası	Diğer Kararlar	Toplam Soruşturma	Yüzde
3713 TMK	6-7	7101	6641	11706	25448	5,2
TCK	213-222	22074	15423	12931	50428	0,6
TCK	299-301	20046	10622	17401	48069	0,6
TCK	125-131	655370	438541	85963	1179874	13,9

Kovuşturmalar:

Kanun	Madde	Mahkûmiyet	Beraat	HAGB¹⁷	Toplam Dava	Yüzde
3713 TMK	6-7	2892	3598	3016	13460	1,5
TCK	213-222	7756	9007	878	27092	0,7
TCK	299-301	4586	2369	4465	13934	0,3
TCK	125-131	97022	76616	78183	375950	9,1

Sadece 2021 yılının istatistiklerine göre Türkiye'de, ifade özgürlüğünün kısıtlanmasına neden olacak şekilde açılan soruşturmalar tüm soruşturmaların %20,3'ünü; açılan davalar ise, tüm

¹⁵Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2021, s.22-43, erişim: <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/310520221416422021H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf>.

¹⁶ Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar.

¹⁷ Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması.

davaların %11,6'sını oluşturmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Türkiye aleyhine ifade özgürlüğünün ihlali nedeniyle verilen bunca ihlal kararına rağmen Türkiye, Sözleşme hükümlerini ihlal etmeye ve AİHM içtihadından uzaklaşmaya devam etmektedir. Muhafız seslerinin yayılması ve ifade özgürlüğü, artan baskı ve kısıtlayıcı tedbirlerden olumsuz yönde etkilenmiştir. Gazeteciler, insan hakları savunucuları, avukatlar, yazarlar, muhalif politikacılar, öğrenciler ve sosyal medya kullanıcılarına yönelik ceza davaları ve mahkûmiyet kararları devam etmiştir.¹⁸

Özellikle insan hakları savunucuları ile sivil toplum temsilcilerinin yargı tacizine maruz bırakılmaları ve faaliyetlerinin kriminalize edilmesi Türkiye'de yerleşik bir uygulama haline gelmiş durumdadır.¹⁹ Birçok hak savunucusu, sadece sosyal medya paylaşımları yaparak ifade özgürlüklerini kullandıkları için haklarında ceza soruşturması veya kovuşturması açılması riskiyle karşı karşıya kalmaktalar. Her ne kadar Adalet Bakanı Bekir Bozdağ 22 Mayıs 2022 tarihli Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancı hakkında verilen hapis cezasına ilişkin açıklamasında²⁰ sosyal medya paylaşımları nedeni ile kimse hakkında soruşturma başlatılmadığını ileri sürmüş olsa da yaşananlar bunun tam tersini göstermektedir. Kaftancıoğlu hakkında 2013 yılında yaptığı sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek “kamu görevlisine hakaret”, “Cumhurbaşkanına hakaret” ve “Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni alenen aşağılamak” suçlarından 9 yıl 8 ay 20 günlük hapis cezası verilmiş, kararın 4 yıl 11 ay 20 gün olan bölümü Yargıtay’ca onanmıştır.²¹ Yine, İHD Eş Genel Başkanı Eren Keskin ve birçok İHD üye ve yöneticisi hakkında, sosyal medya paylaşımları nedeniyle çokça soruşturma ve kovuşturma yürütülmüş/yürütülmektedir.²² Son olarak, ifade özgürlüğüne ağır bir darbe vuracak olan, sansüre ve çok sayıda cezaya yol açacağı gerekçesi ile eleştirilen ve tartışma konusu olan sosyal medya ve internet haberciliğine ilişkin düzenlemeleri içeren yasa teklifi TBMM Adalet Komisyonu'nda kabul edilmiştir.²³

Türkiye'de hükümet yetkilileri, düzenli bir şekilde hak temelli çalışan sivil toplum kuruluşlarını ve insan hakları savunucularını düzenli bir şekilde, terörist ve halk düşmanı olarak etiketlemekte, sivil toplum aktivistlerini ve meşru faaliyetlerini hedef alan çok sayıda saldırı gerçekleştirmektedirler. Gittikçe artan şekilde, hükümet temsilcileri ve hükümet yanlısı medya, karalama kampanyası denebilecek ve hakaret sayılabilecek, zaman zaman da nefret söylemine varan bir çerçevede, birlikte hareket ederek ve düşmanca bir biçimde belirli sivil toplum kuruluşlarını hedef almaktadır.²⁴ Son olarak Göç İzleme Derneği'ne (GÖÇİZDER)

¹⁸Avrupa Komisyonu, 2021 Türkiye Raporu, s.5.

¹⁹Detaylı bilgi için bkz: The Observatory, KISIM III: Prosedüre Boğup, Başarısızlığa Mahkum Etmek: Türkiye'de Sivil Toplumla Yönelik İdari Taciz, 2022, erişim: https://www.fidh.org/IMG/pdf/obs_turkey_iii_turkish.pdf.

²⁰Erişim:<https://www.birgun.net/haber/bozdag-tweet-atti-diye-sorusturma-acilan-bir-kisi-yok-tweete-yazanlardan-dolayi-aciliyor-388852>.

²¹ Erişim: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-61426730>.

²²Detaylı bilgi için bkz: İHD, İnsan Hakları Savunuculuğu ve İHD'ye Baskılar Raporu.

²³Erişim:<https://tr.euronews.com/2022/06/15/14-maddesi-daha-komisyon-dan-gecen-sosyal-medya-ve-internet-haberciligi-yasas-neler-getiriyor>.

²⁴ MIJATOVIC, Dunja, a.g.e, s.34,

yönelik gözaltı operasyonu sonrası gözaltına alınan 22 hak savunucusundan 16'sı yasadışı örgüt üyeliği iddiası ile tutuklanmıştır.²⁵ AİHM Büyük Dairesi'nin, Selahattin Demirtaş/Türkiye (No.2) kararında, TCK'nın 314. maddesinde yer alan “terör suçlarının”, Sözleşme kapsamında “öngörülebilir” olmadığı belirlenmesinde bulunmasına rağmen, sadece 2020 yılında TCK'nın 314. maddesi kapsamında 208833 soruşturma ve 54906 dava yürütülmüş; 44204 mahkumiyet kararı verilmiştir.

İfade özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar, örgütlenme özgürlüğünü de kısıtlamaktadır. Olağanüstü Hal (OHAL) döneminde 1410 dernek, 109 vakıf, 19 sendika ve 149 medya kuruluşu (haber siteleri, gazeteler, TV ve radyo kanalı, dergi ve yayınevi) mahkeme kararı olmaksızın, KHK'ler ile kapatılmıştır.²⁶ Her ne kadar KHK'lerin 2016 yılındaki darbe girişimi ile ilişkili olduğu iddia edilen dernekleri hedef aldığı dile getirilse de kapatılan dernekler arasında insan hakları ihlalleri, kadın ve çocuk hakları alanında çalışan dernekler de bulunmaktadır.²⁷ Kapatılan STK'ların eski üye ve yöneticileri, bu derneklere geçmişte üye oldukları için, fişlemelere maruz kalmış ve farklı şekillerde taciz edilmiş/edilmektedirler.²⁸ OHAL kaldırılmış olsa bile, uygulamaları halen devam etmektedir. Tarlabası'nda çocukların ve kadınların bir araya gelebilecekleri güvenli alanları kurmak için çalışan Tarlabası Toplum Merkezi (TTM)²⁹ ve Türkiye'de günden güne artan kadın cinayetlerine son vermek isteyen kadınlar tarafından kurulan Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Derneği'ne³⁰ kapatma davaları açılmıştır.

31 Aralık 2020 tarihinde “7262 sayılı Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun” yürürlüğe girmiştir. Türkiye'de örgütlenme özgürlüğünü daha da kısıtlayarak sivil toplum faaliyetlerini sekteye uğratma potansiyeli bulunan söz konusu kanun, doğrudan ilgili paydaşlara, en başta da sivil toplum örgütlerine danışılmadan ya da bunların katkısı olmadan kaleme alınmıştır.³¹ 7262 sayılı Kanun sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerinin yetkililer tarafından makul olmayan şekillerde engellenmesine veya kısıtlanmasına olanak tanıyan birçok başka düzenleme içermektedir. Bunların başında sivil toplum örgütlerinin ve onların iş ortaklarının her yıl denetlenmesini öngören düzenleme (Dernekler Kanunu'nun değişik 19. maddesi) ile Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında yer alan suçlar ile uyuşturucu ticaretiyle ilgili suçlardan mahkum olan kişilere dernek organlarında görev yapma yasağı getiren düzenleme (Dernekler

²⁵ Erişim: https://bianet.org/bianet/goc/263176-goc-izleme-dernegi-nin-16-uyesi-tutuklandi?bia_source=rss.

²⁶ The Observatory, KISIM II: Türkiye'de Tehlike Altındaki Sivil Toplum: Örgütlenme Özgürlüğü ve Daralan Sivil Alan, s.29, erişim: <https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2021/05/OBS-%C4%B0HD-T%C3%BCrkiye%E2%80%99de-Tehlike-Alt%C4%B1ndaki-Sivil-Toplum-%C3%96rg%C3%BCtlenme-%C3%96zg%C3%BCrl%C3%BC%C4%9F%C3%BC-ve-Daralan-Sivil-Alan.pdf>.

²⁷ Detaylı bilgi için bkz: ÖNDÜL, Hüsnü, “Emergency Degree Laws and Their Impact on Human Rights in Turkey”, İHD, 2022, erişim: <https://ihd.org.tr/en/wp-content/uploads/2022/05/EmergencyDecreeLawsReport.pdf>.

²⁸ The Observatory, KISIM II, s.35.

²⁹ Erişim: <https://bianet.org/bianet/kadin/260373-tarlabasi-toplum-merkezi-nc-kapatma-davasi-ofke-uzuntu-direnc>.

³⁰ Erişim: <https://bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/260406-kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-na-kapatma-davasi>.

³¹ The Observatory, KISIM II, s.10.

Kanunu'un değişik 3. maddesi) gelmektedir.³² İnsan Hakları Derneği'nin ilgili maddelerinin ihlaline ilişkin olarak Danıştay'da ağtığı iptal davası, devam etmektedir.

II. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı

“Bunlar böyle, bunlar çürük, bunlar sürtük, bunlar için ulu mabed nedir, ne değildir, öyle bir şey yok”
(Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 1 Haziran 2022)

Toplantı ve gösteri özgürlüğü Türkiye'de uzun zamandır keyfi bir şekilde kısıtlanmaktadır. 2013 yılındaki Gezi Parkı protestolarının ardından, barışçıl gösteri düzenlemek isteyenlerin kamusal alana erişimi giderek azalmıştır. Bu gerileme hali, toplantı ve gösteri özgürlüğüne nihai bir darbe vuran OHAL ilan edildikten sonra da devam etmiş; vatandaşların ve özellikle insan hakları savunucuları ile STK'ların toplanma ve gösteri yürüyüşü hakları, sadece polis şiddeti ve yargı tacizi ile değil muğlak yasaklama kararlarıyla daha insanlar sokağa çıkmadan engellenmeye başlanmıştır. Birçok insan hakları savunucusu ve STK tarafından düzenlenmek istenen her türlü toplantı ve gösteri etkinliği kamu güvenliği, genel ahlak ve suçun önlenmesi gibi gerekçelerle sıklıkla engellenmekte; böylesi kısıtlama kararları verildiğinde ise ulusal ve uluslararası mevzuatın gerektirdiğinin aksine, alınan önlemin gerekliliği ve orantılılığı ile ilgili herhangi bir gerekçe gösterilmemektedir. Bu nedenle, sendikacılar, avukatlar, öğrenciler, LGBTI+ bireyler, kadınlar dahil farklı gruplar toplantı ve gösteri özgürlüğünü meşru bir biçimde kullandıkları için karalama kampanyası, kriminalizasyon, yargısal taciz, polis şiddeti ve hatta gözaltı ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak, şu anda Türkiye'de birçok kişinin kamusal alanda toplantı ve gösteri hakkını kullanmaktan korktuğu ifade edilmektedir.³³

Türkiye'de barışçıl gösterilerde mükerrer yasaklar, orantısız müdahaleler ve aşırı güç kullanımı, göstericilere terörle bağlantılı faaliyetler suçlamasıyla yöneltilen soruşturmalar, idari para cezaları ve kovuşturmalar ışığında, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü alanında daha ciddi gerileme yaşanmıştır. Mevzuat ve mevzuatın uygulanması Türk Anayasası, Avrupa standartları veya uluslararası sözleşmelerle uyumlu değildir.³⁴ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 1959-2021 yılları arasında verilen ihlal kararlarına ilişkin yayınladığı istatistikte³⁵, Türkiye aleyhine toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlaline ilişkin olarak

---

³² Detaylı bilgi için bkz: İHOP, Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun Teklifine Dair Değerlendirme, 2020, erişim: <https://ihop.org.tr/kitle-imha-silahlarinin-yayilmasinin-finansmaninin-onlenmesine-iliskin-kanun-teklifine-dair-degerlendirme/>.

³³ The Observatory, Sürekli OHAL: Türkiye'de Toplantı ve Gösteri Özgürlüğüne Yönelik Saldırılar ve Sivil Topluma Yansımaları, s.11, erişim: https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2020/11/20201125_OBSTURKEYTURCweb.pdf.

³⁴ Avrupa Komisyonu, 2021 Türkiye Raporu, s.5.

³⁵ Erişim: https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2021_ENG.pdf.

yapılan toplam 354 başvurunun 111'i ihlal kararı ile sonuçlanmıştır. Türkiye'yi 79 ihlal kararı ile Rusya Federasyonu takip etmektedir. Türkiye, AİHM önünde toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını da ifade özgürlüğü gibi, en çok ihlal eden devlettir.

Adalet Bakanlığı'nın 2020 yılı istatistiklerine göre³⁶;

Soruşturmalar:

Kanun No	KYOK	Açılan Kamu Davası	Diğer Kararlar	Toplam Soruşturma
2911	2197	3171	1402	6770

Kovuşturmalar:

Kanun No	Mahkûmiyet	Beraat	Toplam Dava
2911	1389	2975	4810

Adalet Bakanlığı'nın 2021 yılı istatistiklerine göre³⁷;

Soruşturmalar:

Kanun No	KYOK	Açılan Kamu Davası	Diğer Kararlar	Toplam Soruşturma
2911	3214	3575	915	7704

Kovuşturmalar:

Kanun No	Mahkûmiyet	Beraat	HAGB	Toplam Dava
2911	1674	3838	829	8312

İnsan hakları savunucularının karşı karşıya kaldığı baskı, tehdit ve zorlamalar, büyük oranda toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında ya da bunlarla bağlantılı şekilde gerçekleşmektedir. Demokratik bir toplumun temelini oluşturan ifade ve örgütlenme özgürlükleri ile birlikte toplanma ve gösteri yapma özgürlüğü insan haklarını savunmanın asli araç ve yöntemleridir. Yasaklar ve müdahaleler sonucu barışçıl toplantı ve gösterilerin yapılamaz hale gelmesi, yurttaşların görüşlerini ifade etmesini de olanaksız kılmaktadır.³⁸ Özellikle 2020 yılının başından bu yana, Covid-19 pandemisi bahane gösterilerek Valilikler tarafından öğrenciler,

³⁶Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2020, erişim: https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1692021162011adalet_ist-2020.pdf.

³⁷Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e., s.23-47, erişim: <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/310520221416422021H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf>.

³⁸ TİHV, Türkiye'de İnsan Hakları Savunucularının Karşılaştığı Baskı, Engel ve Zorluklara İlişkin Bilgi Notu 1 Ocak 2022- 30 Nisan 2022, s.5, erişim: https://tihv.org.tr/wp-content/uploads/2022/06/ihs_bilgi_notu_Ocak_Nisan_2022.pdf.

işçiler, siyasi muhalefet partileri ve kadın ile LGBTI+ insan hakları aktivistlerinin barışçıl protestoları yasaklanmıştır.³⁹

Van'da, 2016 yılında ilan edilen OHAL'den bu yana eylem ve etkinlikler birbirini izleyen 15 günlük sürelerle Valilik tarafından altı yıldır yasaklanmaktadır.⁴⁰ 1995 yılından beri zorla kaybedilen yakınlarının akıbetini öğrenmek ve adalete erişmek için Galatasaray Meydanı'nda barışçıl şekilde toplanan Cumartesi Anneleri'nin, 25 Ağustos 2018 tarihinde yapılan 700. buluşması engellenmiş ve Galatasaray Meydanı bu tarihten itibaren tüm eylemlere kapatılmış ve ifade özgürlüğü ile barışçıl toplanma hakkını kullanan 46 kişi hakkında "kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtarına rağmen kendiliğinden dağılmama" suçlamasıyla dava açılmıştır. Yine 25 Haziran 2022 tarihinde Galatasaray Meydanı'nda yapılmak istenen 900. buluşma da engellenmiş, İHD Eş Genel Başkanları Öztürk Türkdoğan ve Eren Keskin'in de aralarında olduğu çok sayıda insan hakları savunucusu gözaltına alınmıştır. Bunun yanında, Hükümetin giderek artan LGBTI+ karşıtı politikaları bağlamında, LGBTI+ etkinlikleri Türkiye'nin her yerinde hala yasaklara tabi tutulabilmektedir. Son olarak 26 Haziran 2022 tarihinde İstanbul'da yapılmak istenen İstanbul Onur Yürüyüşü öncesi Taksim meydanına çıkan yollar Valilik kararı ile kapatılmış ve 373 kişi işkence ve kötü muamele ile gözaltına alınmıştır.⁴¹ Yine, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Boğaziçi Üniversitesi'ne rektör atmasına karşı gerçekleşen öğrenci protestolarında polis, aşırı güç kullanarak, insanları sorgusuz sualsiz gözaltına alarak ve evlere baskınlar düzenleyerek karşılık vermiştir. Boğaziçi Eylemlerine katılan yüzlerce öğrenci gözaltına alınmış, birçoğu hakkında yurtdışına çıkış yasağı ve ev hapsi kararları verilmiştir. Bu eylemlere katıldıkları gerekçesi ile 11 öğrenci tutuklanmıştır.⁴² Bir başka örnek olarak, OHAL ilanından bu yana Ankara Yüksel Caddesi'nde yapılmak istenen eylem ve etkinliklere yasaklama kararları getirilmektedir. 2017 yılında ise Yüksel Caddesi'nde yapılmak istenen toplantı ve gösterilere hızlı müdahale edilmesi amacı ile cadde üzerine prefabrik karakol kurulmuştur.⁴³

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) Dokümantasyon Merkezi'nin verilerine göre 1 Ocak – 30 Nisan 2022 tarihleri arasında 163 barışçıl toplantı ve gösteriye müdahale edilmiş, 43 toplantı ve gösteri engellenmiştir. Bu müdahalelerde 1488 kişi gözaltına alınmış en az 17 kişi yaralanmıştır.⁴⁴

Türkiye'de özellikle kolluk güçlerine tanınan cezasızlık zırhı, polis şiddetini arttıran ve protestocuların toplantı ve gösteri özgürlüğünü kullanmasına, ihlal durumunda adalete erişmesine ilişkin engel teşkil eden bir faktör niteliğindedir. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer

³⁹ Human Rights Watch (HRW), World Report 2022, New York, 2021, s.666, erişim: https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2022/01/World%20Report%202022%20web%20pdf_0.pdf.

⁴⁰ Erişim: <https://www.evrensel.net/haber/463584/vanda-eylem-yasaklari-15-gun-daha-uzatildi-yasaklar-6nci-yila-yaklasti>.

⁴¹ Erişim: <https://www.bbc.com/turkce/61947095>.

⁴² TİHV, Boğaziçi Üniversitesi'ne Cumhurbaşkanı Tarafından Rektör Atanmasına Yönelik İtiraz Sürecinde Yaşanan Hak İhlallerine Dair Ön Değerlendirme Raporu, 2021, erişim: <https://tihv.org.tr/wp-content/uploads/2021/02/BogaziciRapor.pdf>.

⁴³ Erişim: <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2017/11/14/yuksel-caddesine-mobil-karakol-kuruldu>.

⁴⁴ TİHV, Türkiye'de İnsan Hakları Savunucularının Karşılaştığı Baskı, Engel ve Zorluklara İlişkin Bilgi Notu 1 Ocak 2022- 30 Nisan 2022, s.6, erişim: https://tihv.org.tr/wp-content/uploads/2022/06/ihs_bilgi_notu_Ocak_Nisan_2022.pdf.

Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun herhangi bir polis memurunun soruşturulmasını ilgili valinin iznine tabi kılmakta ve polis şiddetine ilişkin vakaların büyük çoğunluğunda bu izin verilmemektedir aksine, işkence ve kötü muameleye maruz kalan insan hakları savunucuları, yargı tacizi ile karşı karşıya kalmaktadır.⁴⁵

III. Yakın Dönemde İHD Yöneticilerine Açılan Soruşturma ve Kovuşturmalardan Örnekler

İHD Genel Merkezi ve şube yöneticileri hakkında halen devam etmekte olan ya da yakın geçmişte sonuçlanmış tespit edilebildiğimiz kadarı ile 46 soruşturma dosyası ve 161 dava bulunmaktadır. İHD üye ve yöneticilerine açılan soruşturmanın 20'si takipsizlik kararı ile sonuçlanmış; açılan davaların 37'sinde mahkemelerce çeşitli hapis cezaları verilmiştir. Yine çeşitli mahkemelerde açılan davalardan 40'ı beraat kararı ile sonuçlanmış, 84 dava ise devam etmektedir.

İHD üye ve yöneticilerine açılan soruşturma ve kovuşturmalardan bazı örnekler;

Öztürk Türkdoğan; (1) İHD Eş Genel Başkanı hakkında 24 Nisan 2017 tarihinde İHD'nin internet sitesinde yayınlanan⁴⁶ “Adalet ve Hakikat için Ermeni Soykırımı'nın İnkârına Son” başlıklı bildirinın Türk Ceza Kanunu'nun 301. Maddesinde düzenlenen Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama suçunu oluşturduğu değerlendirilerek iddianame düzenlenmiş ve bu iddianame Ankara 24. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmiştir. Basit yargılama usulü ile yapılan bu yargılamada mahkeme, durma kararı vermiştir. **(2)** 29 Haziran 2018 tarihinde İHD'nin internet sitesinde yayınlanan⁴⁷ “İçişleri Bakanı Süleyman Soylu ile İlgili Zorunlu Açıklama” başlıklı yazıda TCK m.6 kapsamında kamu görevlisini kastederek geçen sözlerin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun onur, şeref ve saygınlığına sövmek suretiyle saldırıda bulunduğu, müştekinin şeref, onur ve saygınlığına saldırı niteliğinde olduğu değerlendirilerek İHD Genel Başkanı Av. Öztürk Türkdoğan hakkında, TCK'nın 125/3. Maddesinde düzenlenen hakaret suçundan cezalandırılması istemiyle iddianame düzenlenmiş ve bu iddianame de Ankara 60. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmiştir. Yapılan yargılama sonucunda Türkdoğan'a isnat edilen suçun unsurlarının oluşmaması nedeniyle beraat kararı verilmiştir. **(3)** Öztürk Türkdoğan'ın İHD Başkanı olarak yaptığı açıklamaları, TCK'nın 314/2. Maddesinde düzenlenen silahlı örgüt üyeliği suçu kapsamında değerlendirilerek hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından iddianame hazırlanmış, bu iddianame Ankara 19. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmiştir. Yapılan yargılama sonucunda Türkdoğan'ın faaliyetlerinin ifade ve örgütlenme özgürlüğü kapsamında olduğunun tespiti ile mahkemece

⁴⁵ The Observatory, Sürekli OHAL: Türkiye'de Toplantı ve Gösteri Özgürlüğüne Yönelik Saldırı ve Sivil Toplum Yansımaları, s.28-29, erişim: https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2020/11/20201125_OBSTURKEYTURCweb.pdf.

⁴⁶ Erişim: <https://www.ihd.org.tr/adalet-ve-hakikat-icin-ermeni-soykiriminin-inkarina-son/>.

⁴⁷ Erişim: <https://www.ihd.org.tr/icisleri-bakani-suleyman-soylu-ile-ilgili-zorunlu-aciklama/>.

beraat kararı verilmiştir. Bu karara Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından itiraz edilmiştir bu nedenle dosya istinaftadır.⁴⁸

Eren Keskin; İHD Eş Genel Başkanı hakkında Özgür Gündem Gazetesi'nin 2014-2015 yıllarında Genel Yayın Yönetmenliğini yaptığı için 2016 yılında hakkında soruşturma açılmıştır. Aynı yıl kendisi ile toplam 9 aydın, yazar, gazeteci ve insan hakları savunucusuna aynı soruşturma kapsamında açılan Özgür Gündem ana davası 15 Şubat 2021 günü İstanbul 23. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından karara bağlanmıştır. TMK kapsamındaki suçları yargılamakla görevli özel yetkili İstanbul 23. Ağır Ceza Mahkemesi 2020/51 esas, 2021/11 karar sayılı karar ile gazetenin sorumlu yazı işleri müdürü İnan Kızılkaya, gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Eren Keskin'e ve gazetenin imtiyaz sahibi Kemal Sancılı'ya ayrı ayrı yasa dışı silahlı örgüt üyeliğinden 6 yıl 3'er ay hapis cezası verilmiştir. Bu ceza 7 Nisan 2022 tarihinde İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi'nce onaylanmıştır.⁴⁹ Dosya şu anda Yargıtay'dadır. Yine, İHD Eş Genel Başkanı Avukat Eren Keskin hakkında 2014-2015 tarihleri arasında Özgür Gündem gazetesi ile dayanışmak amacı ile Genel Yayın Yönetmenliği yapması nedeniyle 150'ye yakın dava açılmıştır.

Metin Kılavuz; İHD MYK Üyesi Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 2021/34996 soruşturma numaralı dosya kapsamında toplam 91 kişi hakkında yürütülen soruşturmada gözaltına alınmıştır. Kılavuz, 12 gün gözaltında kalmış 23.04.2022 tarihinde Savcılıkta avukatlarının eşliğinde ifadesini vermiş ve tutuklanması talebi ile nöbetçi Sulh Ceza Hakimliği'ne sevk edilmiştir. Ankara 6. Sulh Ceza Hakimliği'nin kararı ile haftada iki imza ve yurt dışı yasağı adli kontrolleri ile serbest bırakılmıştır. Aynı soruşturma kapsamında gözaltına alınan 48 kişiden 18'i hakkında tutuklama, 30'u hakkında adli kontrol kararları verilmiştir. Avukat Metin Kılavuz 15 Mayıs 2022 tarihinde, aynı soruşturma kapsamında tekrar Diyarbakır'daki evinden gözaltına alınmıştır. 16.05.2022 tarihinde Savcılık tarafından, soruşturma kapsamında hakkında yeni bir açık tanık ifadesine ulaşıldığı kendisine bildirilerek avukatları ile ek ifadesi alınmıştır. Savcılık ifadesi sonrası hakkında tutuklama talebi ile nöbetçi Sulh Ceza Hakimliği'ne sevk edilmiştir. Ankara 7. Sulh Ceza Hakimliği'nin kararı ile konutu terk etmeme ve yurt dışı yasağı adli kontrol tedbirleri ile serbest bırakılmıştır. Kararda, yeni delil olarak gösterilen açık tanık beyanının, daha önce Kılavuz hakkında adli kontrol verilmesine neden olan gizli tanık iddiaları ile benzer mahiyette olması gösterilmiştir. Metin Kılavuz hakkında yürütülen soruşturmada kısıtlılık kararı bulunmaktadır bu nedenle kendisi ve avukatları dosyadaki iddialara konu delillere ulaşamamışlardır, gelinen aşamada dosyada Kılavuz hakkında bir gizli tanığın, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Başkanvekilliği yaptığı dönemdeki işlemlere ilişkin çeşitli iddialarının olduğu bilinmektedir. Şu anda Metin Kılavuz hakkındaki soruşturma devam etmektedir.⁵⁰

Fatin Kanat; İHD Ankara Şube Eş Başkanı hakkında 2018 ve 2019 tarihlerinde İHD Ankara Şube Başkanı olarak katıldığı basın açıklamaları TMK'nın 7/2. maddesinde düzenlenen örgüt propagandası kapsamında değerlendirilerek Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nca iddianame

⁴⁸Detaylı bilgi için bkz: erişim: <https://www.ihd.org.tr/ihd-es-genel-baskani-ozturk-turkdogana-dernek-calismalari-nedeni-ile-acilan-davalar-kabul-edilemez/>.

⁴⁹Erişim: <https://www.ihd.org.tr/eren-keskin-insan-haklari-savunucusudur-insan-haklari-yargilanamaz/>.

⁵⁰ Erişim: <https://www.ihd.org.tr/myk-uyemiz-metin-kilavuz-serbest-birakilsin/>.

düzenlenmiştir. Bu iddianame Ankara 25. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmiştir. Kanat hakkındaki dava halen devam etmektedir.

Fırat Akdeniz; İHD Diyarbakır Şube Üyesi hakkında 1 Eylül Dünya Barış Günü ve Kürt Dil Bayramı etkinlikleri ile, kadına yönelik şiddet, avukatların keyfi gözaltına alınması, mahpusların açlık grevleri ve HDP milletvekillerinin dokunulmazlığının kaldırılması, HDP’li belediyelere kayyum atanması gibi insan hakları ihlallerine karşı yapılan barışçıl toplanma ve örgütlenme özgürlüğü eylemlerine katıldığı için örgüt üyeliği suçlamasıyla Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından düzenlenen iddianame Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesi’nce kabul edilmiştir. Yapılan yargılama sonunda 23 Mart 2022 tarihinde Akdeniz hakkında 6 yıl 3 ay hapis cezasına hükmedilmiştir.

Tarık Güneş; İHD Muş Şube Eski Başkanı hakkında 7-8 yıl önce Muş Şubesi başkanı olduğu dönemde İnsan Hakları Derneği kapsamında hazırlanan çeşitli raporlar ve yapılan açıklamalar nedeniyle “örgüt üyeliği” suçlaması ile yürütülen soruşturma kapsamında gözaltına alınmış ve sonrasında tutuklanmıştır. Avukat Tarık Güneş 30 Mart 2022 tarihinde görülen ilk duruşmada tahliye olmuştur, dava halen devam etmektedir.⁵¹

Mehmet Işık; İHD üyesi hakkında Muş ilinde yapılan basın açıklamalarına katılması nedeniyle “örgüt üyeliği” suçlaması ile yürütülen soruşturma kapsamında gözaltına alınmış ve sonrasında tutuklanmıştır. Mehmet Işık halen tutuklu olarak yargılanmaktadır.

Rafet Fahri Semizoğlu; İHD Balıkesir Şube Eş Başkanı hakkında cezaevindeki mahpuslara para yatırdığı gerekçesi ile Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun 4/1. Maddesi suçlaması ile Balıkesir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından iddianame düzenlenmiş, bu iddianame Balıkesir 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmiştir. İlk duruşması 10 Mayıs 2022 tarihinde görülen dava, devam etmektedir.

Ömer Işık; İHD Van Şube Eski Başkanı hakkında, 2013 yılında yürütülen Çözüm Süreci sırasında Van ilinde oluşturulan izleme heyetinin içinde bulunması nedeni ile örgüt üyeliği suçlaması ile soruşturma başlatılmış ve bu soruşturma kapsamında 6 Haziran 2022 tarihinde tutuklanmıştır.

---

⁵¹ Erişim: <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-savunucusu-av-tarik-gunes-serbest-birakilsin/>.

IV. Sonuç ve Talepler

İç hukukta, BM Genel Kurulu'nun 9 Aralık 1998 tarih ve 53/144 sayılı kararı ile kabul ettiği "BM İnsan Hakları Savunucularının Korunması Bildirgesi"nin uygulanmasını sağlayacak gerekli düzenlemelerin yapılmalıdır;

İnsan haklarının korunmasında temel sorumluluğun ve yükümlülüğün devletlere ait olması gerçeğinden hareketle, başta yargı olmak üzere tüm kamu görevlilerinin insan haklarına saygı temelinde bir uygulama sergilemelidir;

İnsan hakları savunucularının yargılanmasına neden olan veya tehdit ve baskı ile yıldırıma çalışan aktörler etkili soruşturma yöntemleriyle tespit edilmeli, etkili bir şekilde kovuşturulmalı, cezasızlık politikasına son verilmelidir;

İnsan hakları savunucuları hakkında soruşturma ve davalar uluslararası toplum tarafından izlenerek görünür hale getirilmelidir,

İnsan hakları örgütlerinin kapasitesinin güçlendirilmesine katkı sunulmalıdır;

Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri terör tanımının subjektif olmasıdır. Türkiye, BM Güvenlik Konseyi kararlarına uygun olarak terör suçlarını yeniden tanımlamalı, bunun dışındaki suçları, terör suçları olarak nitelendirmekten vazgeçmelidir. Türkiye'de şiddete başvuran ile başvurmayan arasında ayırım yapılmalı ve ceza mevzuatı buna göre yeniden düzenlenmelidir. Terörle Mücadele kanunu kaldırılmalıdır;

Herkesin ifade özgürlüğü, barışçıl toplanma ve gösteri hakkı ile örgütlenme özgürlüğü hakkı uluslararası sözleşmelerdeki güvenceye kavuşturulmalıdır;

İfade özgürlüğünün yasal ve idari yollarla baskı altında tutulması çok büyük mağduriyetlere neden olmaktadır. Bu konuda temel düzenlemeler yapıncaya kadar basın yayın yoluyla işlenmiş suç ve cezalar ertelenmeli/iptal edilmeli, ifade özgürlüğü konusunda acil yasal düzenleme yapılmalıdır.